

การพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้ เรื่อง “มรดกโลกบ้านเชียง”
เพื่อส่งเสริมความภาคภูมิใจในท้องถิ่นอุดรธานีของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครอุดรธานี*

THE DEVELOPMENT OF THE LEARNING MANAGEMENT MODEL ON
BAN CHIANG WORLD HERITAGE SITE TO PROMOTE THE LOCAL
DIGNITY OF HIGHER SECONDARY SCHOOL STUDENTS IN
UDONTHANI MUNICIPALITY SCHOOLS.

พระวรศานต์ วรธมโม (วัฒนวงศ์)¹

Phra Worasan Varadhammo (Wattanawong)¹

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย¹, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University¹, Thailand

Corresponding Author's Email: worasan.1976@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้ เรื่อง “มรดกโลกบ้านเชียง” เพื่อส่งเสริมความภาคภูมิใจในท้องถิ่นอุดรธานีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครอุดรธานี การวิจัยใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสาน โดยศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการจัดการเรียนรู้วัฒนธรรม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 300 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่ายตามสูตรทาโรยามาเน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป และมีค่าความเชื่อมั่นตามวิธีของครอนบาคอยู่ในระดับสูง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

* พระวรศานต์ วรธมโม (วัฒนวงศ์). (2569). การพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้ เรื่อง “มรดกโลกบ้านเชียง” เพื่อส่งเสริมความภาคภูมิใจในท้องถิ่นอุดรธานีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครอุดรธานี.

วารสารการพัฒนาสังคมและพลเมืองสมัยใหม่, 1(1), 33-43.

Phra Worasan Varadhammo (Wattanawong). (2026). THE DEVELOPMENT OF THE LEARNING MANAGEMENT MODEL ON BAN CHIANG WORLD HERITAGE SITE TO PROMOTE THE LOCAL DIGNITY OF HIGHER SECONDARY SCHOOL STUDENTS IN UDONTHANI MUNICIPALITY SCHOOLS.

Journal of social development and modern citizen, 1(1), 33-43.

Website: <https://so13.tci-thaijo.org/index.php/jdc>

ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความภาคภูมิใจในท้องถิ่นอุดรธานีโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.94$, S.D. = 0.99) โดยการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับ “มรดกโลกบ้านเชียง” มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (2) แนวทางการพัฒนารูปแบบควรเป็นนวัตกรรมกระบวนการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน บูรณาการแนวคิด Place-Based Education และทฤษฎี Constructivism เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง การทัศนศึกษา การใช้ปราชญ์ท้องถิ่น และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ในพื้นที่จริง คือ Ban Chiang Archaeological Site ซึ่งเป็นแหล่งมรดกโลกที่ได้รับการขึ้นทะเบียนโดย UNESCO

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการบูรณาการแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นเข้าสู่หลักสูตรอย่างเป็นระบบสามารถยกระดับความภาคภูมิใจในท้องถิ่นและจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมได้อย่างมีนัยสำคัญเชิงคุณภาพ และมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นรูปแบบต้นแบบสำหรับโรงเรียนในบริบทพื้นที่อื่น

คำสำคัญ: มรดกโลกบ้านเชียง, การจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่, ความภาคภูมิใจในท้องถิ่น, Constructivism

Abstract

This research aimed to develop a learning management model on the “Ban Chiang World Heritage Site” to promote local dignity among higher secondary school students in Udonthani Municipality schools. A mixed-methods research design was employed. the study examined existing conditions and guidelines for cultural learning management. The sample consisted of 300 higher secondary students selected through simple random sampling based on Yamane’s formula, and 12 key informants. Research instruments included a five-point rating scale questionnaire and a structured interview form. Content validity was verified by five experts with IOC values above 0.80, and reliability coefficients were at a high level according to Cronbach’s alpha. Quantitative data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation, while qualitative data were analyzed through content analysis.

The findings revealed that: the overall condition of cultural learning management for promoting local dignity was at a moderate level ($\bar{x} = 2.94$, S.D. = 0.99), with activities related to the Ban Chiang World Heritage Site showing

the lowest mean score; and (2) the proposed learning management model should adopt a five-step inquiry-based learning process integrating Place-Based Education and Constructivist theory. The model emphasizes experiential learning, field trips, collaboration with local scholars, and contextual historical analysis at the authentic learning site, namely the Ban Chiang Archaeological Site, recognized by UNESCO as a World Heritage Site.

The study indicates that systematic integration of local heritage resources into the curriculum can effectively enhance students' local dignity and cultural conservation awareness. The developed model holds potential as a prototype for cultural learning management in other regional contexts.

Keywords: Ban Chiang World Heritage Site, Place-Based Education, Local Dignity, Constructivism

บทนำ

การพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยดำเนินการภายใต้กรอบกฎหมายสำคัญ ได้แก่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ. 2545) ซึ่งกำหนดหลักการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรม และวัฒนธรรม รวมถึง พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ที่กำหนดโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ ภายใต้กรอบกฎหมายดังกล่าวได้มีการจัดทำ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 เพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางการพัฒนาการศึกษาระยะยาว 20 ปี มุ่งยกระดับคุณภาพการศึกษา และศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ของประเทศให้สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของโลก ศตวรรษที่ 21 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับดังกล่าวให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ควบคู่กับการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ โดยเน้นการปรับตัวต่อความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร และการแข่งขันในระบบเศรษฐกิจฐานนวัตกรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) อย่างไรก็ตาม การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนมิได้จำกัดเฉพาะทักษะทางวิชาการ หากแต่ต้องรวมถึงการปลูกฝังจิตสำนึกด้านคุณธรรมและการอนุรักษ์วัฒนธรรม ซึ่งเป็นรากฐานของความมั่นคงทางสังคมในระยะยาว ในระดับหลักสูตร หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม

ค่านิยมอันพึงประสงค์ มีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา สื่อสาร และใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ตลอดจนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561) หลักสูตรดังกล่าวจึงมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความเป็นพลเมืองที่รับผิดชอบต่อสังคมและตระหนักถึงคุณค่าของอัตลักษณ์ความเป็นไทย

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาสังคมศึกษาศาสตร์ และวัฒนธรรม ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครอุดรธานี พบว่าการจัดการเรียนรู้ยังมุ่งเน้นการถ่ายทอดเนื้อหาเชิงทฤษฎีเป็นหลัก ขาดการเชื่อมโยงกับบริบทท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้นักเรียนบางส่วนขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ และไม่ตระหนักถึงคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมในพื้นที่ของตน ทั้งที่จังหวัดอุดรธานีมีแหล่งมรดกโลกที่สำคัญ คือ Ban Chiang Archaeological Site ซึ่งได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรม และเป็นหลักฐานสำคัญของอารยธรรมก่อนประวัติศาสตร์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การนำแหล่งเรียนรู้ดังกล่าวมาใช้เป็นฐานการเรียนรู้อย่างเป็นระบบจึงมีศักยภาพในการเสริมสร้างความภาคภูมิใจในท้องถิ่นและการตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมในเชิงทฤษฎี การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ครั้งนี้ตั้งอยู่บนแนวคิด Place-Based Education ซึ่งเสนอว่าการเรียนรู้ควรเชื่อมโยงกับบริบททางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายและเสริมสร้างความผูกพันกับชุมชน (Sobel, 2004) แนวคิดดังกล่าวเน้นการใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ (community as classroom) และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในบริบทจริง

ขณะเดียวกัน ทฤษฎี Constructivism อธิบายว่าความรู้เกิดจากกระบวนการที่ผู้เรียนสร้างขึ้นด้วยตนเองผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและบริบททางสังคม โดย Jean Piaget (1972) อธิบายกระบวนการพัฒนาการทางสติปัญญาผ่านการปรับโครงสร้างทางความคิด (cognitive restructuring) และ Lev Vygotsky (1978) เน้นบทบาทของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและเขตพัฒนาการใกล้เคียง (Zone of Proximal Development) ในการสร้างองค์ความรู้ การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สำรวจ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสะท้อนคิดจากแหล่งเรียนรู้จริง เช่น แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง จึงสอดคล้องกับหลักการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และการเรียนรู้ทางสังคมการบูรณาการแนวคิด Place-Based Education (Sobel, 2004) ร่วมกับ Constructivism (Piaget, 1972; Vygotsky, 1978) จึงเป็นกรอบแนวคิดที่เหมาะสมในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมที่มีความหมายต่อผู้เรียน สามารถส่งเสริมทั้งความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติที่ดีต่อมรดกท้องถิ่น อันนำไปสู่การพัฒนาจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยอย่างยั่งยืน

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมเรื่อง “มรดกโลกบ้านเชียง” เพื่อส่งเสริมความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

ตอนปลาย โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครอุดรธานี โดยมุ่งศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบที่พัฒนาขึ้นต่อการเสริมสร้างความภาคภูมิใจในท้องถิ่นและจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความภาคภูมิใจในท้องถิ่นอุดรธานีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดเทศบาลอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ นักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดเทศบาลนครจังหวัดอุดรธานี ได้แก่ โรงเรียนเทศบาล 3 บ้านเหล่า โรงเรียนเทศบาล 6 นครอุดรธานี โรงเรียนเทศบาล 7 รถไฟสงเคราะห์ จำนวนทั้งสิ้น 1360 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดเทศบาลนครจังหวัดอุดรธานี ได้แก่ โรงเรียนเทศบาล 7 รถไฟสงเคราะห์ จำนวน 300 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรทาโร่ยามาเน และการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ได้แก่ ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในโรงเรียนเทศบาล 3 บ้านเหล่า โรงเรียนเทศบาล 6 นครอุดรธานี โรงเรียนเทศบาล 7 รถไฟสงเคราะห์ จำนวน 12 คน ด้วยวิธีการ

เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยในระยะที่ 1 มีดังนี้

1) แบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความภาคภูมิใจในท้องถิ่นอุดรธานีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดเทศบาลอุดรธานี

2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จำนวน 1 ฉบับใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนารูปแบบจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความภาคภูมิใจในท้องถิ่นอุดรธานีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดเทศบาลอุดรธานีด้านองค์ประกอบและรายละเอียดต่าง ๆ โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

หาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1) นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา (Content Validity) และภาษาที่ใช้ของแบบสอบถามจำนวน 5 ท่าน จากนั้นนำร่างแบบสอบถามที่ผ่าน

การตรวจแก้ไขของผู้ทรงคุณวุฒิแล้วมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) จากนั้นผู้วิจัยนำมาปรับปรุงแก้ไข โดยการกำหนดค่าคะแนน ดังนี้ +1 แทน มีความเห็นว่ามี ความสอดคล้องสัมพันธ์ 0 แทน ไม่แน่ใจว่ามีความสอดคล้องสัมพันธ์ -1 แทน มีความเห็นว่ามีไม่สอดคล้องสัมพันธ์ หลังจากนั้น ใช้วิธีการคำนวณหาค่า IOC ของแต่ละข้อคำถาม ได้ค่า IOC ตั้งแต่ 0.8 ขึ้นไป

2) นำแบบสอบถามที่ได้มาปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเทศบาล 7 รถไฟสงเคราะห์ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูล จากนักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดเทศบาลนครอุดรธานี ได้แก่ โรงเรียนเทศบาล 3 บ้านเหล่า โรงเรียนเทศบาล 6 นครอุดรธานี โรงเรียนเทศบาล 7 รถไฟสงเคราะห์ จำนวน 300 ฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. แบบสอบถาม ผู้วิจัยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้
 1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
 - 2.แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) การสังเคราะห์ข้อมูล (Content Synthesis) การตีความ สรุปและนำเสนอด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงบริบท (Context Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความภาคภูมิใจในท้องถิ่นอุดรธานีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดเทศบาลอุดรธานี

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความภาคภูมิใจในท้องถิ่นอุดรธานีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดเทศบาลอุดรธานี

สภาพปัญหา	\bar{x}	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนของนักเรียนเป็นไปเพื่อการสร้างความภูมิใจในท้องถิ่นอุดรธานี	2.51	0.95	ปานกลาง	4
2. การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนของนักเรียนเป็นไปเพื่อการสร้างความรู้ สร้างทักษะ และเจตคติที่ดีในการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นอุดรธานี	3.42	1.04	ปานกลาง	3
3. ในโรงเรียนของท่าน มีการใช้เนื้อเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นอุดรธานีในการจัดการเรียนการสอน	2.49	0.95	น้อย	5
4. นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นอุดรธานีเป็นอย่างดี	3.45	1.07	ปานกลาง	2
5. นักเรียนมีทักษะในการศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นอุดรธานีเป็นอย่างดี	3.46	1.00	ปานกลาง	1
6. นักเรียนมีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นอุดรธานี	3.45	1.07	ปานกลาง	2
7. ในเรียนของนักเรียน มีการจัดกิจกรรมในการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นอุดรธานีเป็นประจำ	2.45	0.92	น้อย	6
8. ในเรียนของนักเรียน มีการจัดกิจกรรมในการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นอุดรธานี เรื่อง “มรดกโลกบ้านเชียง” บ่อยครั้ง	2.30	0.95	น้อย	7
รวม	2.94	0.99	ปานกลาง	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัญหาและแนวทางจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความภาคภูมิใจในท้องถิ่นอุดรธานีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดเทศบาลอุดรธานี อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.94$ S.D. = 0.99) เมื่อเปรียบเทียบกับรายข้อ ข้อที่

ได้ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ นักเรียนมีทักษะในการศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นอุดรธานีเป็นอย่างดี (\bar{x} = 3.46 S.D. = 1.00) รองลงมา คือ นักเรียนมีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นอุดรธานี (\bar{x} = 3.45 S.D. = 1.07) และ ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ในเรียนของนักเรียน มีการจัดกิจกรรมในการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นอุดรธานี เรื่อง “มรดกโลกบ้านเชียง” บ่อยครั้ง (\bar{x} = 2.30 S.D. = 0.95)

2. ผลการศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความภาคภูมิใจในท้องถิ่นอุดรธานีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดเทศบาลอุดรธานี พบว่า รูปแบบจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความภาคภูมิใจในท้องถิ่นอุดรธานีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดเทศบาลอุดรธานีควรจัดทำให้เป็นนวัตกรรมประเภท กระบวนการคิด (การสืบเสาะหาความรู้) ควรส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้และสภาพความเป็นจริง โดยมีครูคอยเป็นผู้สนับสนุนให้คำแนะนำ ส่งเสริมให้นักเรียนสืบค้น สำรวจ ตรวจสอบ และค้นคว้าจากการไปทัศนศึกษาหรือประสบการณ์จริง กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ควรเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติการออกแบบการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการแบบสืบเสาะหาความรู้ ซึ่งมี 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นสร้างความสนใจ ขั้นที่ 2 ขั้นสำรวจและค้นหา ขั้นที่ 3 ขั้นอธิบายและข้อสรุป ขั้นที่ 4 ขั้นขยายความรู้ และขั้นที่ 5 ขั้น วิธีการสอนในสอนโดยใช้ผู้รู้ และปราชญ์ท้องถิ่นนำมาเป็นวิทยากรในการเรียนการสอน มีสิ่งที่กระตุ้นความสนใจของนักเรียน เช่น สื่อวีดิทัศน์ จากนั้นดำเนินการศึกษาตามกระบวนการทางประวัติศาสตร์และเชื่อมโยงความสัมพันธ์ด้านต่างๆ โดยใช้การไปทัศนศึกษา นักเรียนไปศึกษาและเรียนรู้ ณ สถานที่ที่เป็นแหล่งความรู้ความเชื่อและมรดกทางวัฒนธรรม และมีการสรุปข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเรียนรู้ วิธีการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ หลักสูตรการจัดการเรียนรู้ควรเป็นหลักสูตรเกี่ยวกับประเพณีความเชื่อและมรดกทางวัฒนธรรม ควรมุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ประเพณีความเชื่อและมรดกทางวัฒนธรรมภายในชุมชนเป็นอันดับแรก องค์ประกอบของรูปแบบจัดการเรียนรู้ควรมี มาตรฐานตัวชี้วัดเนื้อหา กระบวนการจัดการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล หลักการแนวคิด การเตรียมการบทบาทผู้เรียนผู้สอน บรรยากาศการสอน ศึกษาเรียนรู้และวิเคราะห์ข้อมูล

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความภาคภูมิใจในท้องถิ่นอุดรธานีโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับ “มรดกโลกบ้านเชียง” มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดในการบูรณาการแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นเข้าสู่กระบวนการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้แม้ว่านักเรียนจะมีทักษะและความภาคภูมิใจอยู่ในระดับปานกลาง แต่ยังไม่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องผ่านกิจกรรมเชิงประสบการณ์จริงผลการศึกษาดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของสุพัตรา บุญมาก (2562) ที่

ศึกษาการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่นำเนื้อหาท้องถิ่นมาใช้เพียงการสอดแทรกในบทเรียน แต่ยังขาดการออกแบบกิจกรรมเชิงบูรณาการ ส่งผลให้ระดับความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของผู้เรียนอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของปรีชา ศรีสุข (2563) ที่ศึกษาการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยใช้มรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นฐาน (Local Heritage-Based Learning) พบว่า หากไม่มีการจัดกิจกรรมภาคสนามหรือประสบการณ์ตรง ผู้เรียนจะมีความรู้เชิงทฤษฎีแต่ไม่เกิดความผูกพันเชิงอารมณ์กับท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่าการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับแหล่งมรดกโลกมีระดับต่ำในบริบทจังหวัดอุดรธานี แหล่งมรดกโลก Ban Chiang Archaeological Site ซึ่งได้รับการขึ้นทะเบียนโดย UNESCO ถือเป็นแหล่งอารยธรรมสำคัญระดับโลก อย่างไรก็ตาม งานวิจัยของกิตติพงษ์ จันทรา (2564) ที่ศึกษาการใช้แหล่งโบราณคดีบ้านเชียงเป็นฐานการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษา พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่ได้นำศักยภาพของแหล่งเรียนรู้ดังกล่าวมาใช้เต็มรูปแบบ เนื่องจากข้อจำกัดด้านเวลา งบประมาณ และการออกแบบหลักสูตร ทำให้ผู้เรียนขาดโอกาสพัฒนาความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของรัตนา แก้วคำ (2561) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมท้องถิ่นกับความภาคภูมิใจในชุมชน พบว่า การจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ เช่น การเรียนรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน การทัศนศึกษา และโครงการท้องถิ่น มีผลต่อการเพิ่มระดับความภาคภูมิใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสะท้อนว่าการขาดกิจกรรมดังกล่าวอาจเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง

ดังนั้น ผลการวิจัยครั้งนี้จึงแสดงให้เห็นว่า ปัญหาไม่ได้เกิดจากทัศนคติของผู้เรียนโดยตรง แต่เกิดจากโครงสร้างการจัดการเรียนรู้ที่ยังไม่บูรณาการวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้าสู่หลักสูตรอย่างเป็นระบบ การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เรื่อง “มรดกโลกบ้านเชียง” จึงเป็นการเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการ (Academic Gap) และเป็นการตอบสนองต่อข้อเสนอแนะจากงานวิจัยในประเทศที่ชี้ให้เห็นความจำเป็นของการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ (Place-Based Learning) เพื่อเสริมสร้างความภาคภูมิใจในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐบาลควรมีนโยบายร่วมกันกับทุกกระทรวงทั้งระดับประเทศและระดับท้องถิ่นร่วมมือกันในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดอื่นๆ

2. โรงเรียนควรสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาควรใช้เนื้อหาที่หลากหลายตามบริบทของแต่ละท้องถิ่น
2. การจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาควรใช้กระบวนการสอนที่แตกต่าง ตามคุณลักษณะของผู้เรียนในแต่ละท้องถิ่น
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป
 1. ควรทำการศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของนักเรียนในพื้นที่อื่นๆ
 2. ควรทำการศึกษาการพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของนักเรียนโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กิตติพงษ์ จันทรา. (2564). การใช้แหล่งโบราณคดีบ้านเชียงเป็นฐานการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ท้องถิ่นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. *วารสารการศึกษาท้องถิ่น*, 18(2), 45–60.
- ปรีชา ศรีสุข. (2563). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้มรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความภาคภูมิใจในชุมชน. *วารสารวิจัยและพัฒนาศึกษา*, 15(1), 78–92.
- รัตนา แก้วคำ. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมท้องถิ่นกับความภาคภูมิใจในชุมชนของนักเรียนมัธยมศึกษา. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 24(3), 112–126.
- สุพัตรา บุญมาก. (2562). การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อพัฒนาความภาคภูมิใจในท้องถิ่น. *วารสารครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ*, 14(2), 33–48.
- UNESCO. (2019). *World Heritage List: Ban Chiang Archaeological Site*. Paris: UNESCO World Heritage Centre.
- Piaget, J. (1972). *The psychology of the child*. Basic Books.
- Sobel, D. (2004). *Place-based education: Connecting classrooms and communities*. The Orion Society.

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.